

ที่ สศ 0001/ ๕๑๖

สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
128 อาคารพญาไทพลาซ่า ถนนพญาไท กทม. 10400

มีนาคม 2552

เรื่อง ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่อง “นโยบายการแก้ไข
ปัญหาการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการในสังคมไทย”

กราบเรียน นายกรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จำนวน 1 ชุด

ด้วยสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องปัญหา
การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการในสังคมไทย ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
2550 มาตรา 30 ได้บัญญัติไว้ว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่าง
ในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะ
ทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อ
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้” ดังนั้นเพื่อให้มีการกำหนดแนวทางและนโยบายของรัฐในการ
แก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการในสังคมไทยอย่างจริงจัง สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ โดยคณะทำงานด้านการยุติธรรม สิทธิมนุษยชนและธรรมาภิบาล จึงได้มีการศึกษา
เรื่องดังกล่าว

คณะทำงานด้านการยุติธรรมฯ เห็นว่า เรื่อง ปัญหาการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อ
คนพิการในสังคมไทย เป็นปัญหาที่สำคัญและควรมีการแก้ไขอย่างเร่งด่วน จึงได้ดำเนินการศึกษาวิจัย
เรื่อง “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการในสังคมไทย” โดยมีสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา
แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัย ซึ่งได้มีการรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากเอกสารและ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าวมาให้ข้อมูล และการจัดประชุมสัมมนา
เพื่อรับทราบปัญหาและข้อเท็จจริงจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง คณะทำงาน
ด้านการยุติธรรมฯ จึงได้นำข้อมูลจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวมารวบรวมจัดทำเป็นความเห็นและข้อเสนอแนะ
เรื่อง “นโยบายการแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการในสังคมไทย” เสนอต่อสภา
ที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อพิจารณานำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

/ สภาที่ปรึกษา...

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในคราวการประชุมครั้งที่ 3/2552 เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 12 กุมภาพันธ์ 2552 ได้พิจารณารายงานผลการศึกษาดังกล่าว และมีมติให้เสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี เรื่อง "นโยบายการแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการในสังคมไทย" โดยมีสาระสำคัญของข้อเสนอแนะ 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านกฎหมายจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ
2. ด้านการให้การศึกษแก่สาธารณชน
3. ด้านการเสริมสร้างบทบาทของครอบครัว
4. ด้านการสร้างโอกาสทางอาชีพ
5. ด้านการพัฒนาองค์กรคุ้มครองสิทธิ

(รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย)

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหากผลการพิจารณาเป็นประการใด ขอได้โปรดแจ้งให้ทราบในโอกาสแรกด้วย จะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(นายโคทม อารียา)

ประธานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักกิจการสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

โทร. 0 2612 6965, 0 2612 9222 ต่อ 227

โทรสาร 0 2612 9179 -80

ความเห็นและข้อเสนอแนะ
สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
เรื่อง “นโยบายการแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม
ต่อคนพิการในสังคมไทย”

1. **ความเป็นมา**

จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสังคมไทยปัจจุบัน คนพิการมักได้รับการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา อาชีพ สังคม กล่าวคือ คนพิการมักถูกละเมิดสิทธิในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว ด้วยเจตคติที่ไม่เชื่อในศักยภาพของคนพิการที่จะสามารถกระทำการต่าง ๆ เหล่านี้ได้ คนพิการส่วนใหญ่จึงจำต้องตกอยู่ภายใต้สภาพที่ตนไม่ปรารถนาโดยไม่มีทางเลือก หรือถ้ามีก็เป็นเพียงทางเลือกที่จำกัด เป็นทางเลือกที่ถูกเลือกจากผู้ที่ไม่ยอมรับในความเท่าเทียม คุณค่า และ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการ แม้ว่าหลักการเหล่านี้จะถูกบรรจุไว้ในกฎหมาย ในประเทศหรือระหว่างประเทศบางส่วนแล้วก็ตาม ผู้มีอำนาจต่อวิถีชีวิตของคนพิการและบุคคลทั่วไปส่วนใหญ่ก็ยังที่จะใช้ความเชื่อและอ้างถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม มาใช้เป็นฐานของความชอบธรรมในการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม สิ่งเหล่านี้จึงส่งผลให้คนพิการ ซึ่งถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ ไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ก่อให้เกิดภาวะการถูกจำกัดของทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง โดยไม่สมควรให้เกิดขึ้น

ในทางนิติธรรมสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กล่าวถึงประเด็นการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ในมาตราที่ 30 วรรค 3 บัญญัติว่า

“การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง อันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้”

ขณะเดียวกัน ในระดับสากล องค์การสหประชาชาติ โดยคณะกรรมการเฉพาะกิจ ได้ผ่านความเห็นชอบในร่างอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (International Convention on the Rights of Persons with Disabilities) และได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติ สมัยที่ 61 ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ตั้งนามรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ โดยเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2551 ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ซึ่งมีสาระสำคัญที่มุ่งขจัด การเลือกปฏิบัติต่อคนพิการไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

"รัฐภาคีมีพันธกรณีที่จะต้องจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในทุกรูปแบบ ทั้งด้านกฎหมายการปกครอง และการปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการกำหนดมาตรการที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันของคนพิการ"

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อคนพิการในสังคมไทยจะทำให้สามารถยืนยันถึงสถานการณ์ของปัญหาที่คนพิการถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและแนวทางการแก้ไข ในการจะก่อให้เกิดความเท่าเทียมแห่งศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ด้วย การคุ้มครองตามหลักนิติธรรม เพื่อการกำหนดแนวทางและนโยบายของรัฐในการแก้ปัญหการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ ในสังคมไทย

2. การดำเนินงาน

2.1 การศึกษาเรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการในสังคมไทย เพื่อศึกษาสถานการณ์ที่เป็นจริงเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติที่เป็นธรรมต่อคนพิการ และการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของคนพิการและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการรับรู้สถานการณ์และการเสนอแนวทางและนโยบายต่อภาครัฐ การแก้ไขปัญหการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการในสังคมไทย การศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตการศึกษา ดังนี้

2.1.1 ปราบกฏการณ์ของปัญหการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการในสังคมไทย

2.1.2 แนวคิดและปรากฏการณ์ทางสังคมที่เป็นเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ

2.1.3 การเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายด้านสิทธิคนพิการในประเทศที่เป็นตัวแทนการจัดระบบสวัสดิการสังคม 3 ระบบ คือ ประเทศออสเตรเลีย (ระบบสงเคราะห์) สหรัฐอเมริกา (ระบบประกันสังคม) และประเทศสวีเดน (ระบบการจัดสวัสดิการโดยรัฐ) สำหรับประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีสถานการณ์ใกล้เคียงกับประเทศไทย

2.1.4 คุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจต่อสังคมไทยที่เกิดจากความสำเร็จในการแก้ปัญหการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ

2.2 การศึกษาเพื่อที่จะนำมาซึ่งคำตอบในประเด็นดังกล่าวได้ดำเนินการด้วยวิธีการ ดังต่อไปนี้

2.2.1 การศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กฎหมายด้านสิทธิคนพิการของประเทศไทยและต่างประเทศ

2.2.2 การสนทนากลุ่ม จัดกลุ่มสนทนากับกลุ่มผู้พิการและผู้ที่เกี่ยวข้องกลุ่มละ 30 คน โดยประมาณใน 4 ภาค และตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่นั้น ๆ

2.2.3 การสำรวจ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างคนพิการทั่วไปประมาณ 300 คนใน 4 ภาค เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อนำเสนอประกอบกับข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.2.4 กรณีศึกษา การศึกษาแนวคิดโดยการคัดเลือกกรณีศึกษา 2 กรณี เพื่อศึกษารายละเอียดเรื่องราวการเผชิญปัญหาการเลือกปฏิบัติและการปรับตัวของผู้พิการ

2.2.5 การประชุมระดมสมอง การจัดประชุมนำเสนอผลวิจัยเพื่อระดมการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมและที่สำคัญคือ การให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาการเลือกปฏิบัติหรือกีดกันคนพิการจากตัวแทนคนพิการกลุ่มต่าง ๆ และผู้แทนองค์กรภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

3. สาระสำคัญของผลการศึกษาและการวิเคราะห์

จากการศึกษาด้วยวิธีการศึกษาดังกล่าวแล้วนำมาซึ่งบทสรุปสาระสำคัญของผลการศึกษา ดังนี้

3.1 สถานการณ์การเลือกปฏิบัติ การเลือกปฏิบัติต่อคนพิการปรากฏในหลายรูปแบบและมีความรุนแรงแตกต่างกันไป การเลือกปฏิบัติอาจจะเป็นในทางวาจาด้วยการพูดล้อเลียน การปฏิเสธหรือแสดงท่าที่ไม่เต็มใจให้บริการ การละเลยหรือให้บริการแบบ 'ขอไปที่' การปฏิเสธรับเข้าทำงาน การกีดกันแก่งด้วย ความรุนแรง การละเมิดทางเพศและอื่น ๆ ปัญหาการเลือกปฏิบัติที่ปรากฏ เช่น การละเลยไม่ดูแลผู้พิการดีเท่าที่ควร การปฏิเสธการจ้างงาน การล้อเลียนด้วยท่าทางและคำพูดบางครั้งส่งผลต่อสภาพร่างกายจิตใจอย่างรุนแรงหรือปิดโอกาสทางอาชีพของคนพิการและในหลายกรณีเป็นการเลือกปฏิบัติที่ขัดกับกฎหมายที่มีอยู่อาทิกฎหมายที่กำหนดให้สถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 200 คนขึ้นไป ต้องจ้างงานคนพิการ แต่ปรากฏว่ามีสถานประกอบการเพียงร้อยละ 42 เท่านั้นที่จ้างงานคนพิการ สถานประกอบการอีกร้อยละ 10 ใช้วิธีส่งเงินเข้ากองทุนแทนการจ้างงานคนพิการ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 42 ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

ปรากฏการณ์ การเลือกปฏิบัติต่อคนพิการปรากฏชัดเจนในเขตต่างจังหวัดมากกว่าในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งอาจจะเนื่องจากประชาชนได้รับข้อมูลและแนวปฏิบัติต่อคนพิการมากกว่า นอกจากนั้นยังมีการปฏิบัติบางประการที่ผู้พิการไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติหรือมีทัศนคติคลุมเครือทั้ง ๆ ที่กฎหมายของนานาประเทศจัดว่าการปฏิบัติทำนองนี้เป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ การปฏิบัติที่ว่านี้คือ การละเมิดทางเพศ และการแสดงท่าที่ไม่อยากให้บริการหรือไม่ประสงค์จะขายสินค้าหรือบริการให้กับคนพิการ อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่ของคนพิการรับรู้และมีทัศนคติเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติทางอาชีพและการไม่จัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการอย่างถูกต้อง

โดยสรุปแล้วผลการศึกษาระบุอย่างชัดเจนว่าคนพิการในเมืองไทยได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อมนับตั้งแต่ การปฏิบัติในครอบครัวและในสังคม การเลือกปฏิบัติเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะปิดโอกาสของการพัฒนาศักยภาพทั้งในด้าน การศึกษา อาชีพ และการประกอบกิจกรรมทางสังคมเท่านั้น แต่ผลของการเลือกปฏิบัติยังส่งผลต่อร่างกายและจิตใจของคนพิการและผู้ที่เกี่ยวข้องมากน้อยแตกต่างกันไป การใช้ความรุนแรง ตลอดจนการเพิกเฉยที่จะให้บริการอย่างถูกต้องโดยเฉพาะในทางสาธารณสุขเป็นตัวอย่างของการเลือกปฏิบัติที่ส่งผลกระทบทางร่างกายต่อผู้พิการ ขณะที่การเพิกเฉยที่จะให้บริการในทางสังคมหรือการใช้ความรุนแรงทางวาจาส่งผลทางด้านจิตใจและปิดโอกาสที่คนพิการควรจะได้รับเช่นเดียวกับคนทั่วไป

3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติ สถานะของประเทศไทยไม่แตกต่างไปจากประเทศในแถบนี้ กล่าวคือยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองคนพิการจากการเลือกปฏิบัติโดยตรงมีเพียงบางส่วนในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ทำนองเดียวกับประเทศมาเลเซีย (ซึ่งมีเพียงร่างกฎหมายห้ามการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ) หรือแม้แต่สิงคโปร์ ประเทศเหล่านี้ปล่อยให้ประเด็นการห้ามการเลือกปฏิบัติกระจัดกระจายอยู่ตามกฎหมายต่าง ๆ เช่น กฎหมายการศึกษา สถานะนี้แตกต่างจากของ 3 ประเทศ ที่นำเสนอเป็นตัวอย่างเป็นตัวอย่างเป็น สวีเดน สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย ซึ่งล้วนแต่มีกฎหมายห้ามการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการโดยตรง โดยกฎหมายในประเทศตะวันตกกำหนดไว้คล้ายคลึงกันเกี่ยวกับการห้ามเลือกปฏิบัติ 5 ประเภท คือ

- การประกอบอาชีพ
- การศึกษา
- การรับหรือให้บริการทางสังคม
- การซื้อสินค้าและบริการ
- การละเมิดรวมทั้งการละเมิดทางเพศ

ในเชิงเปรียบเทียบแล้วกฎหมายของไทยที่มีอยู่ยังไม่เหมาะที่จะเรียกว่าเป็นกฎหมายห้ามการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการเพราะสาระของกฎหมายส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคมมากกว่าจะปูพื้นฐานของการห้ามเลือกปฏิบัติ นอกจากนั้นการจะเป็นกรณีเลือกปฏิบัติได้นั้นกฎหมายกำหนดให้ผู้พิการต้องแสดงการร้องเรียนให้ประจักษ์แทนที่จะมีกฎเกณฑ์ทางกฎหมายกำหนดรองรับไว้ เมื่อเป็นดังนี้จึงเป็นการยากที่กฎหมายของไทยจะมีประสิทธิผลในการจัดการกับปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ ข้อที่แตกต่างจากกฎหมายในประเทศตะวันตกอีกประการหนึ่งคือ องค์การผู้รักษากฎหมายของไทยเป็นคณะกรรมการแทนที่จะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านกฎหมาย อาทิ สำนักงานอัยการสูงสุด หรือองค์กรที่คุ้มครองด้านสิทธิ ประเด็นนี้สะท้อนข้อสรุปที่ว่ากฎหมายที่มีอยู่ของไทยไม่ถือได้ว่าเป็นกฎหมายห้ามการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการที่แท้จริง

3.3 เหตุปัจจัยของการถูกเลือกปฏิบัติ ทั้งข้อมูลจากการสำรวจและการสนทนากลุ่มบ่งบอกตรงกันว่าการเลียดคนในครอบครัวเป็นปฐมเหตุของการถูกเลือกปฏิบัติของคนพิการ สำหรับการศึกษาครั้งนี้ การเลียดคนในลักษณะนี้แท้ที่จริงก็คือ “การเลือกปฏิบัติ ปฐมภูมิ” ที่เกิดในครอบครัว การเลือกปฏิบัติปฐมภูมิหรือการเลียดคนที่เป็นสาเหตุของการเพิ่มโอกาสของการถูกเลือกปฏิบัติของคนพิการที่สำคัญคือการปิดโอกาสที่จะให้ลูกที่พิการได้รับการศึกษาและเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นต่อการช่วยเหลือตนเองหรือเพื่อการปรับตัวเมื่อต้องเผชิญกับโลกแห่งความเป็นจริงภายนอก

ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อของสังคมทำให้คนพิการต้องเผชิญกับปัญหาการเลือกปฏิบัติมากขึ้นเพราะมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีเกื้อหนุนให้พ่อแม่ต้องเลียดคนพิการด้วยความรักและเอาใจใส่เพราะจะนำโชคร้ายมาสู่ครอบครัว แต่ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีส่วนใหญ่มีลักษณะในทางตรงข้าม ความเชื่อเหล่านี้เกี่ยวข้องกับลางร้าย สาเหตุของความอัปโชคกรรมเก่า ทศณะสมเพชเวทนา บาปที่ติดตัวมา หรือแม้แต่การใช้คำพูดที่เชื่อมโยงกับสภาพความบกพร่องของเหตุการณ์กับลักษณะความพิการ เช่น รถติดเป็นอัมพาต หรือ ความรักทำให้คนตาบอด เป็นต้น อย่างไรก็ตามในเชิงเปรียบเทียบแล้วเหตุปัจจัยในด้านนี้ไม่สำคัญเท่ากับ การเลือกปฏิบัติปฐมภูมิที่เกิดขึ้นในครอบครัว

สาเหตุของการเลือกปฏิบัติที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การเลือกปฏิบัติเชิงสถาบันที่หมายถึงการขาดกฎหมายและระเบียบกฎเกณฑ์ที่จะจัดการกับปัญหาการเลือกปฏิบัติ หรือการที่รัฐและองค์กรต่าง ๆ มีการกำหนดหรือยังมิได้กำหนดกฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติที่จะทำให้คนพิการมีโอกาสดำเนินชีวิตได้ใกล้เคียงกับคนปกติมากขึ้น การเลือกปฏิบัติเชิงสถาบันมีผลให้การจัดบริการหรือการปฏิบัติต่อคนพิการไม่เป็นระบบ แต่ต้องขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่หรือพนักงานที่ปฏิบัติต่อคนพิการแตกต่างกันไปตามความรู้และทัศนคติ ความรู้สึกของบุคลากรนั้น ๆ

การศึกษาได้ประมวณภาพสรุปสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนพิการถูกเลือกปฏิบัติในสังคมไทยไว้ ดังนี้

3.4 **คุณค่าทางเศรษฐกิจ-สังคม** สถานการณ์การมีงานทำของผู้พิการในประเทศไทยอยู่ในระดับร้อยละ 30 ของผู้พิการทั้งหมดซึ่งสูงกว่าสถิติในสหรัฐอเมริกา แต่ปัญหาสำคัญที่ทำให้คุณค่าทางเศรษฐกิจของผู้พิการไทยต้องสูญเสียไปคือ ผู้พิการอีกประมาณเท่าๆ กัน คือ ร้อยละ 30 เป็นผู้ที่สามารถทำงานได้แต่ยังไม่ได้ทำงานด้วยสาเหตุต่าง ๆ หากใช้ตัวเลขจากการสำรวจครั้งนี้เป็นเกณฑ์แล้วก็สามารถประมาณได้ว่าคนพิการไทยสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจมากกว่า 14,600 ล้านบาทต่อปี จำนวนนี้จะเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าหากรัฐบาลสามารถทำให้ผู้พิการที่สามารถทำงานได้แต่ยังไม่ได้ทำ ก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานและ มีงานทำ จะทำให้มูลค่าทางเศรษฐกิจสามารถเพิ่มพูนได้อีกมากจากการทำงานของผู้พิการ และเป็น การช่วยลดภาระการดูแลคนพิการของพ่อ-แม่และผู้ปกครองจำนวนหนึ่ง และทำให้บุคคลเหล่านี้กลับมาสร้างรายได้จากการทำงานได้เหมือนเดิม เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีความสามารถสูงกว่าผู้พิการ ดังนั้นคุณค่าทางเศรษฐกิจที่จะสร้างขึ้นจึงมีมูลค่าโดยเฉลี่ยสูงกว่าที่สร้างโดยผู้พิการ

ในมิติทางสังคมนั้น การจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการมีคุณค่าในตัวของมันเองที่ทุกคนในสังคมรับรู้ได้ การแก้ปัญหาในด้านนี้ยังสะท้อนถึงระดับจิตใจ ความรับผิดชอบความเอื้ออาทรที่คนในสังคมมีต่อกัน การสร้างจิตสำนึก และความรู้สึกทำนองนี้มีส่วนสำคัญต่อการสร้างความสมานฉันท์ในสังคม นอกจากนี้การจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในเชิงสถาบันซึ่งมีกฎหมายและการจัดการที่เป็นระบบรองรับ ยังช่วยสร้างการยอมรับสถานะของประเทศในเวทีโลกเพราะแสดงถึงการอนุวัติให้เป็นไปตามกฎหมาย อนุสัญญา กฎบัตร ตลอดจนข้อเสนอแนะระหว่างประเทศ สิ่งนี้ย่อมส่งผลย้อนกลับไปสู่คุณค่าทางเศรษฐกิจเพราะมีส่วนลดการกีดกันทางการค้าในเวทีโลก

การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ	มูลค่า 1 ปี (ล้านบาท)	หมายเหตุ
มูลค่าทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน	14,650	-
ศักยภาพที่มีโอกาสจะเพิ่มได้		
- มูลค่าที่เพิ่มขึ้นหากรัฐส่งเสริมการทำงานร้อยละ 10 ของมูลค่าทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน	1,465	ศักยภาพที่เพิ่มขึ้นได้จากการสนทนากลุ่ม
- การประหยัดเบี้ยยังชีพ	-	คนพิการเชื่อว่าเบี้ยยังชีพเป็นสิทธิที่ต้องได้รับและรายได้เฉลี่ยของคนพิการในปัจจุบันยังน้อย
- มูลค่าจากการที่ผู้ดูแลกลับคืนสู่ตลาดแรงงาน	27,540	-

ตารางสรุปมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการทำงานของคนพิการและศักยภาพที่มีโอกาสเพิ่มได้

ที่มา: จากสถิติคนพิการใน พ.ศ. 2544 และตัวเลขการศึกษารายได้ความสามารถของคนพิการและผู้ดูแลในปี พ.ศ. 2550

4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการกำหนดนโยบายการจัดการเลือกปฏิบัติคนพิการที่ได้จากผลการศึกษารวบรวมข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการจัดประชุมร่วมกันเพื่อเสนอผลวิจัยที่เน้นการระดมข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาการเลือกปฏิบัติหรือกีดกันคนพิการ ดังนี้

4.1 ด้านกฎหมายจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ

รัฐอาจตรากฎหมายจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการขึ้นโดยตรง หรืออาจปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ให้มีบทลงโทษ มีกลไกรักษาหรือบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพโดยอาจคุ้มครองคนพิการโดยเฉพาะหรืออาจครอบคลุมกลุ่มผู้ด้อยโอกาสโดยรวม เช่น กลุ่มสตรี คนชรา ชาติดีพันธุ ผู้มีความโน้มเอียงทางเพศ เป็นต้น

ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการโดยตรงหรือการปรับปรุงกฎหมายที่อยู่สาระของกฎหมายต้องจัดหมวดหมู่ที่ง่ายแก่การทำความเข้าใจ และครอบคลุมประเด็นที่จะสามารถแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติที่สำคัญทั้งในทางตรงและทางอ้อม เช่น การห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปในสถานที่ต่าง ๆ การกำหนดคุณสมบัติตำแหน่งงาน หรือการไม่จัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อคนพิการ ตลอดจนการให้ความคุ้มครองบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่เป็นเป้าหมายโดยตรงของกฎหมาย อาทิ ผู้ปกครองของคนพิการ การป้องกันไม่ให้นายจ้างไม่จ้างบุคคลใด ๆ ด้วยเหตุที่บุคคลนั้นเป็นผู้ปกครองของคนพิการ และที่สำคัญต้องมีการเขียนเกณฑ์การวินิจฉัยอย่างชัดเจนเพื่อให้การนำไปปฏิบัติของฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีแนวทางที่มีความคลุมเครือน้อยที่สุด

สาระสำคัญของการให้การคุ้มครองที่ต้องระบุไว้ในกฎหมาย คือ

- 1) การจ้างงาน การประกอบการ และการให้การอนุญาตทางวิชาชีพ
- 2) การศึกษา
- 3) การซื้อสินค้า รับบริการ และใช้สิ่งอำนวยความสะดวก
- 4) การจัดการทางสถาปัตยกรรมเกี่ยวกับสถานที่และพาหนะใน
การคมนาคมขนส่ง
- 5) บริการทางสังคมที่จัดโดยรัฐและเอกชน
- 6) การเป็นสมาชิกของสมาคมและองค์กรต่าง ๆ
- 7) การเข้าถึงข้อมูล
- 8) การละเมิดรวมทั้งการละเมิดทางเพศ

นอกจากนั้นสาระของกฎหมายต้องส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดประเภท และระดับความรุนแรงของความพิการที่ชัดเจน และใช้การจัดประเภทนี้ในการแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ในกรณีที่ใช้วิธีการตรากฎหมายใหม่ รัฐควรให้หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงตามกฎหมายและเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชน เป็นกลไกหลักในการใช้กฎหมายฉบับนี้ให้เกิดผล บังคับใช้อย่างจริงจัง เช่น สำนักงานอัยการสูงสุด กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นต้น และให้มีหน้าที่ในการประสานงาน การส่งเสริม การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่ทำหน้าที่คุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

และที่สำคัญปัจจุบันกฎหมายในประเทศไทยให้บริการเฉพาะเมื่อแรกพบความพิการ แต่ยังไม่ครอบคลุมในเชิงป้องกันตั้งแต่ก่อนกำเนิด เช่น โรคหัวใจ โรคสมองทำให้อาการทางจิตเวช Down's Syndrome เป็นต้น ดังนั้นรัฐต้องคำนึงถึงในส่วนนี้ด้วย

4.2 ด้านการให้การศึกษาแก่สาธารณชน

4.2.1 รัฐต้องให้การศึกษาเพื่อให้สาธารณชน โดยเฉพาะพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแล บุคคลในครอบครัวและผู้ให้บริการคนพิการมีจิตสำนึกและรู้วิธีปฏิบัติที่ถูกต้องนับตั้งแต่การเลี้ยงดูในวัยเยาว์ การให้การศึกษา การให้ความช่วยเหลือ ทำที่ในการจำหน่ายสินค้าและให้บริการ และการสร้างทัศนคติของความกรุณาเอื้อเฟื้อที่ไม่ใช่การเวทนาของประชาชนทั่วไป

4.2.2 รัฐต้องใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนและสื่อสาธารณชนอื่นๆ โดยเฉพาะช่องทีวีไทย (ทีวีสาธารณะ) ในการให้การศึกษาแก่ประชาชน รวมทั้งการรณรงค์เผยแพร่ข่าวสารต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการลดการเลือกปฏิบัติกับคนพิการ โดยให้องค์กรคนพิการเข้าไปมีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อมูลผ่านทางสื่อต่างๆ ด้วย

4.2.3 ควรจัดให้มีหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อลดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ โดยเริ่มต้นสร้างการเรียนรู้หลักสูตรให้กับกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

4.2.4 รัฐต้องให้ความสำคัญกับการดำเนินงานขององค์กรภาคเอกชนที่ปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือเด็กและคนพิการทั้งในรูปแบบการจัดการศึกษาหรืออื่น ๆ องค์กรด้านคนพิการ เหล่านี้ ได้แก่ สถาบันการศึกษา สมาคม ชมรม และมูลนิธิต่าง ๆ โดยรัฐต้องให้การสนับสนุนและส่งเสริมทั้งในด้านวิชาการและงบประมาณ เพื่อช่วยให้ การดำเนินงานขององค์กรเหล่านี้ดำรงอยู่ได้และจัดบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะในช่วงที่หน่วยงานของรัฐยังมีข้อจำกัดในการดำเนินงาน

4.2.5 รัฐต้องจัดทำคู่มือที่ระบุสิทธิและแนวปฏิบัติต่อคนพิการอย่างชัดเจน

4.2.6 รัฐต้องส่งเสริมระบบการศึกษาของคนพิการ ในระดับอาชีวศึกษาของคนพิการ ให้มีความทั่วถึง

4.3 ด้านการเสริมสร้างบทบาทของครอบครัว

4.3.1 รัฐต้องให้ความสำคัญกับการค้นหาและสร้างกลไกและวิธีการที่จะทำให้ครอบครัวแสดงบทบาทอย่างถูกต้องต่อบุตรหลานพิการ

4.3.2 รัฐต้องจัดทำทะเบียนครอบครัวที่มีเด็กพิการเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนสามารถเข้าช่วยเหลือทั่วไปได้และมีบทบาทในการช่วยเหลือและพัฒนาศักยภาพของเด็กพิการอย่างรวดเร็ว

4.3.3 รัฐต้องส่งเสริมเยาวชนให้ได้รับการอบรมตั้งแต่เด็ก ในการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเพื่อแก่คนพิการ

4.4 ด้านการสร้างโอกาสทางอาชีพ

4.4.1 รัฐควรสร้างโอกาสพิเศษทางอาชีพให้กับคนพิการเพื่อสร้างผลผลิตและมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ เช่น การจ้างเหมาช่วง การสัมปทาน และการเช่าพื้นที่ที่ทำการค้า เป็นต้น และต้องเพิ่มแหล่งทุนต่างๆ รวมทั้งอัตราดอกเบี้ยที่เป็นพิเศษสำหรับคนพิการ

4.4.2 ภายใต้การสร้างโอกาสพิเศษการประกอบอาชีพให้กับคนพิการคือ การทำให้อัตนทุนหรือค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพลดลง การจัดบริการสาธารณะที่ออกแบบให้เหมาะสมสำหรับคนพิการในแต่ละประเภทต้องเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ เช่น การคมนาคมขนส่งทุกประเภทคนพิการต้องใช้บริการได้ เป็นต้น

4.4.3 รัฐต้องคำนึงถึงการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานราชการ สถานประกอบการ และหน่วยงานภาคเอกชนให้มากขึ้น

4.5 ด้านการพัฒนาองค์กรคุ้มครองสิทธิ

4.5.1 รัฐต้องกำหนดนโยบายในการส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับองค์กรคนพิการที่มีอยู่เพื่อทำให้องค์กรด้านคนพิการที่มีอยู่เพื่อให้องค์กรเหล่านี้มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการปรับโครงสร้างการรวมตัวให้เป็นเอกภาพจากระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติโดยอาจปรากฏในรูปแบบสภาคนพิการดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

4.5.2 รัฐต้องจัดตั้งองค์กรด้านคนพิการที่ทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิให้กับคนพิการในรูปแบบขององค์กรพัฒนาเอกชนที่มีผู้ปฏิบัติงานที่เป็นคนทั่วไปผสมกับคนพิการ ตลอดจน พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และผู้ดูแลคนพิการ รวมทั้งรณรงค์ให้คนพิการรู้จักปกป้องสิทธิของคนพิการแทนการยอมรับสภาพและให้มีทักษะการจัดการปัญหาเรื่องการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งความพิการ โดยเฉพาะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

4.5.3 รัฐต้องส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจ และมี
ส่วนร่วมในการสนับสนุนองค์กรด้านคนพิการ รวมทั้งสนับสนุนเรื่องงบประมาณให้องค์กรคนพิการ
ในท้องถิ่นในการทำกิจกรรมต่างๆ

4.5.4 รัฐต้องมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานของคนพิการที่มีความโดดเด่นในด้าน
ต่างๆ ให้สาธารณชนรับทราบ เพื่อปรับทัศนคติของประชาชนให้การยอมรับความสามารถของคนพิการ
มากขึ้น
